

תכנית לימודים ייחודית במדעי הרוח:

רוח צעירה – תכנית המצטיינים

הרקע לפיתוח התכנית והתפיסה הרעיונית של התכנית

1. רקע קצר על מסגרת הלימודים

התכנית הייחודית לחמש יחידות בגרות: "רעיונות מרכזיים בתרבות המערב" אושרה על ידי המחלקה לתכניות ייחודיות במשרד החינוך בשנה"ל תשס"ט. מאז היא נלמדה במסגרת מגמת המצטיינים במדעי הרוח שבתוכן הישראלי למדעים ולאמנויות.

בשנת תשע"ה הוקמה עמותת רוח צעירה, שמטרתה לקדם את הוראת מדעי הרוח בישראל. העמותה החלה להפעיל באותה שנה פיילוט של תכנית אזורית לתלמידים מצטיינים מאזור ירושלים בשיתוף מנח"י, האוניברסיטה העברית והספריה הלאומית. תכנית הלימודים התבססה על התכנית הנ"ל. תכנית המצטיינים של רוח צעירה הולכת ומתבססת וכעת מתחילה את שנתה השלישית ומפעילה בשנת הלימודים תשע"ז שלוש קבוצות בירושלים (כיתות י'–יב') וכיתה אחת בראשון לציון (כיתה י'). עם הזמן הוכנסו שינויים שונים לתכנית כדי להתאים אותה למסגרת של רוח צעירה (תלמידים מבתי ספר שונים שמתאספים בשעות הערב פעם בשבוע), וכעת אנו מגישים גרסה חדשה שלה לאישור.

התכנית כוללת מפגשים שבועיים בני ארבע שעות אקדמיות, אשר מבוססים על קריאה מוקדמת של התלמידים בטקסטים הנלמדים בתכנית. נוסף על הפגישות השבועיות נערכים במהלך השנה שני סיורים לימודיים וכן סמינרים אינטנסיביים בני 2-4 ימים הכוללים לינה (ראו פירוט בנספח ג' בסוף המסמך). תלמידי התכנית באים מרקע מגוון – יהודים וערבים, מן החינוך הממלכתי ומן החינוך הממלכתי דתי, מעדות שונות ורקעים סוציו-אקונומיים מגוונים. התלמידים שהתקבלו לתכנית מאותרים על סמך המלצות של מנהלי בית הספר והמורים שלהם, ועוברים תהליך מיון שכלל סדנה וראיון אישי.

2. סיבות והנמקות

הצורך בתכנית כמו זו שאנו מציעים מתעורר לנוכח ההידרדרות המתמשכת בהוראת מדעי הרוח בישראל. משבר מדעי הרוח הוא לדעתנו גם הזדמנות למצב את מדעי הרוח מחדש כתחום מצויינות המיועד לתלמידים בעלי יכולת ומוטיבציה.

התכנית מבקשת להנחיל לבוגר התכנית ידע רחב ומעמיק ככל הניתן בכל תחומי הרוח, לספק לו מיומנויות קריאה וכתובה מתאימות ולהעצים את רצונו לחקור ולקרוא. התלמיד נחשף לטקסטים נבחרים מדיסציפלינות מגוונות, ולומד להבחין בזיקות המורכבות ביניהם. מתוך כך אנו מקווים שתוגשם כוונתנו להעניק בקיאות בתחומי מדעי הרוח השונים, ולטפח יכולת קריאה, ניתוח והשוואה של טקסטים מופתיים. בדרך זו, אמורים התלמידים לרכוש יכולת לנהל דיון וויכוח באופן ענייני ומכבד את הזולת תוך הצגת דעותיהם בבהירות. כך מקדמת התכנית ערכים דמוקרטיים והומניסטיים של אהבת האדם ויצירתו התרבותית, כיבוד השונה והאחר ותרבותו והכרה בחשיבותו הדמוקרטית של הדיון הציבורי הענייני.

התכנית מבוססת על ההנחה שהגבולות התוכניים והמתודולוגיים במדעי הרוח מאפשרים חפיפה ושיתוף תחומים. יתר על כן, ישנה קירבה עמוקה ובסיסית בין התחומים השונים העוסקים ביצירה של הרוח האנושית, קירבה המתבטאת בתפקיד המרכזי של קריאת טקסטים ופרשנותם. לפיכך תכניתנו מיועדת להקנות לתלמיד את הכלים בעזרתם יוכל להוסיף ולהרחיב את דעתו ואופקיו בהמשך חייו. אנו מדגישים בפני תלמידי התכנית את ערכם של רוחב האופקים, ההעמקה והסקרנות כערכים אינטלקטואליים מרכזיים. התכנית הייחודית תראה להם, אנו מקווים, עד כמה ניתן ללמוד ולהעמיק במדעי הרוח, ועד כמה קריאת טקסטים היא פעילות המספקת הנאה ואתגר שאינם מסתיימים בקריאה ראשונה.

מטרת התכנית היא להקנות לתלמידיה בסיס איתן של השכלה רחבה וכישורי קריאה, דיון וכתובה. אנו מאמינים שבוגרי התכנית יוכלו להיות עתודה מתאימה לפקולטות למדעי הרוח באוניברסיטאות בישראל ולתוכניות המצטיינים שלהן. המפגש עם הטקסטים המרכזיים בכל תקופה יעניק להם מסד של השכלה רחבה, ובהגיעם לאוניברסיטה יוכלו להעמיק ולהעשיר את עולמם בלי צורך להשלים את השכלתם הבסיסית. חשוב להדגיש עם זאת שכישורי הדיון המעמיק, הקריאה והכתיבה שהם יפתחו במהלך התכנית יוכלו לסייע להם במגוון תחומים מקצועיים וציבוריים בעתיד בכל תחום שיבחרו לעסוק בו.

3. ייחודיותה של התכנית

ייחודיות התכנית באה לידי ביטוי בראש ובראשונה בהנחה שמדעי הרוח הם תחום שבו נדרש מאמץ לימודי גדול כדי להגיע להצלחה משמעותית. זה האתוס הבסיסי של התכנית והדבר משתקף בדרישות הגבוהות מן התלמידים בכמות ואיכות הקריאה, ובמטלות הכתיבה. דרישות אלה גבוהות הרבה יותר מאשר בתכניות מקבילות במדעי הרוח לתלמידי תיכון. תכניות אלה מיועדות לרוב להעשרה עבור התלמידים, ואילו תכנית זו מבקשת להציע מבוא להשכלה בסיסית ורחבה עבור תלמידים מצטיינים שמסוגלים לעמוד בדרישותיה ומעוניינים בכך.

התכנית ייחודית גם בכמה היבטים דידקטיים וקוריקולריים. תכנית הלימודים היא אינטרדיסציפלינארית ומבוססת על רעיונות מרכזיים אשר באים לידי ביטוי בטקסטים מסוגים שונים. הלמידה בתכנית מתנהלת על פי רוב במסגרת של דיון המונחה על ידי מורה ומבוסס על קריאה של התלמידים, ולא בהוראה פרונטאלית. מאפיין ייחודי נוסף הוא בכך שהתכנית מכשירה את תלמידיה לכתובה עיונית ברמה גבוהה.

4. מספר יחידות הלימוד בתכנית

התכנית כוללת 450 שעות הנפרסות על פני שלוש שנים – מכתה י ועד כה יב. כאמור 80% מן השעות מתקיימות במסגרת מפגשים שבועיים סדירים (4 שעות למפגש במשך 30 שבועות בשנה – סה"כ 120 שעות בשנה ו-360 שעות לאורך שנות התכנית). שאר השעות מתקיימות במסגרת סיורים לימודיים וסמינרים. לצד התוכן הלימודי העיקרי המבוסס על עיון בטקסטים

מכוננים של התרבות המערבית, מוקדש חלק ניכר מן הזמן להכשרת התלמידים לכתיבה עיונית ולרכישת מיומנויות ומושגי יסוד במדעי הרוח.

כיתה	חלק	תקופה	שעות
י	העולם הקלאסי	התקופה הארכאית והקלאסית – מהמאה השמינית לפנה"ס ועד למאה הראשונה לספירה	150
יא	שלהי העת העתיקה וימי הביניים	המאה השניה לפנה"ס עד למאה ה-14 לספירה	150
יב	העידן המודרני	המאה ה-15 עד סוף המאה ה-19	150

5. כותבי התכנית, שותפיה וצוות ההוראה

התכנית התבססה כאמור על התכנית "רעיונות מרכזיים בתרבות המערב", אשר נכתבה על ידי גדי איתי, זאב אליצור, יורם בק, שי זקס, ליאורה הררי ואורן מגדל. המסמך המוגש בזה משקף את השינויים הנדרשים בעיני צוות התכנית בעקבות שנתיים של עבודה עם שתי קבוצות של רוח צעירה.

צוות התכנית:

ד"ר זאב אליצור

זאב הוא מורה, חוקר ויזם חברתי. בעל תואר שלישי במחשבת ישראל מאוניברסיטת בן גוריון, תואר שני במדע הדתות ותואר ראשון במדעי המחשב ובתכנית אמירים למצטיינים מהאוניברסיטה העברית. לימד במשך השנים מחשבת ישראל ומדע הדתות במסגרות שונות מן התיכון ועד לאוניברסיטה, יזם ופיתח תכניות לימודים בספרות חז"ל ומדעי הרוח. נמנה על מקימי המגמה למצטיינים במדעי הרוח בתיכון הישראלי למדעים ולאמנויות. כן נמנה על מקימי המכינה הקדם צבאית לכיש-מיתרים, וכיהן בהנהלת ארגון לב אחד המפעיל מתנדבים במצבי חירום.

יהודה גזבר

יהודה עובד כתומך כתיבה במרכז האקדמי שלם, לומד תסריטאות ב'מעלה', מבקר ספרות במוסף 'שבת' של מקור ראשון ומנהל את אתר המוסף, מלמד כתיבה ספרותית (פרוזה, שירה וכתיבה יוצרת) במספר מסגרות, לנוער ולמבוגרים ועובד קצת בעריכה של טקסטים. למד הוראה במכללת הרצוג, בוגר ישיבת שיח יצחק והתכנית הדו שנתית של קרן תקווה למנהיגות.

אריאלה להמן

אריאלה היא בוגרת המחזור הראשון במגמה למצטיינים במדעי הרוח בתיכון הישראלי למדעים ולאמנויות. שירתה בצה"ל ביחידה 8200 של חיל המודיעין. לומדת בתוכנית "רביבים" להכשרת מורים למקצועות היהדות באוניברסיטה העברית בירושלים.

רואי רביצקי

רואי הוא סטודנט לתואר שני במחשבת ישראל באוניברסיטה העברית. מנהל 'היזמה הדתית לשלום – מוזאיקה', הפועלת לשתף מנהיגות דתית יהודית ומוסלמית במאמץ למצוא מוצא מן הסכסוך הישראלי-פלסטיני. פעיל בקבוצות שונות לתיקון חברתי ושיתוף פעולה בין תרבותי, תלמיד בכולל ההלכה בישיבת מעלה גלבע, ומלמד במסגרות מגוונות.

התכנית מלווה על ידי גדי איתי, המדריך לענייני מדעי הרוח באגף מחוננים ומצטיינים במשרד החינוך. גדי היה היוזם המרכזי של הקמת מגמת המצטיינים במדעי הרוח בתיכון הישראלי למדעים ולאמנויות ועמד בראשה בשנותיה הראשונות.

לצד אנשי הצוות הקבועים לימדו ומלמדים בתכנית מורים אורחים שונים: עמית ברץ מהתיכון למדעים ולאמנויות, פרופ' מארן ניהוף וד"ר נלי טאלר מהאוניברסיטה העברית; פרופ' כנה ורמן וד"ר יאיר פורסטנברג מאוניברסיטת בן גוריון; פרופ' יוסי שוורץ מאוניברסיטת תל אביב וד"ר יעקב מאשיטי מאוניברסיטת בר אילן; ד"ר סטפן ליט, ד"ר יוחאי בן גדליה, ד"ר יובל בלנקובסקי, ד"ר מילכה רובין וד"ר רחל יוקלס מהספריה הלאומית.

שותפיה המרכזיים של התכנית הם הספריה הלאומית, האוניברסיטה העברית, עיריית ירושלים ועיריית ראשון לציון. כן מתקמת שותפות בין העמותה לבין אגף מחוננים ומצטיינים במשרד החינוך, אשר הקים ועדת היגוי לתכנית. ועדת ההיגוי כוללת נציגים של העמותה, של האגף, של המזכירות הפדגוגית ושל האוניברסיטה העברית.

בועד המנהל של עמותת רוח צעירה מכהנים:

טלי אשר – מרצה ואשת חינוך, בוגרת בית ספר מנדל למנהיגות חינוכית ודוקטורנטית באוניברסיטת תל אביב.

סופי פפר – אשת חינוך ירושלמית, מנהלת בית הספר פלך. בוגרת בית ספר מנדל למנהיגות חינוכית.

שמיר יגר – היסטוריון, חוקר ויזם, עמית בית ספר מנדל למנהיגות חינוכית.

בצוות המייעץ של העמותה חברים:

ד"ר מיכה גודמן – מרצה והוגה דעות, ראש מדרשת עין פרת.

פרופ' (אמריטוס) גדליה סטרומזה – חוקר ומרצה בתחום מדע הדתות באוניברסיטה העברית ובאוניברסיטת אוקספורד, חבר האקדמיה הישראלית למדעים.

פרופ' ראובן עמיתי – חוקר ומרצה בחוג למזרח תיכון באוניברסיטה העברית. לשעבר דיקן הפקולטה למדעי הרוח.

ד"ר דן פורת – חוקר ומרצה בבית הספר לחינוך באוניברסיטה העברית, רפרנט התכנית מקרב סגל האוניברסיטה.

המנהל האקדמי של התכנית מטעם האוניברסיטה העברית הוא פרופ' משה סלוחובסקי – חוקר ומרצה בבית הספר להיסטוריה.

6. התלמיד וצרכיו

אנו מאמינים כי השקעה מיוחדת בתכניות לימוד מאתגרות, מעמיקות ורחבות יותר עבור תלמידים מצטיינים נושאת פרי ומסייעת בידם למצות באופן טוב יותר את הפוטנציאל שלהם ולתרום לסביבתם ולחברה בכללותה. התכנית מיועדת לתלמידים מוכשרים ומחוננים במדעי הרוח שממוינים ומתקבלים במיוחד אליה. התלמידים המצטיינים במדעי הרוח, להם נועדה התכנית, הם תלמידים הקוראים מעל ומעבר למקובל אצל בני גילם, הן מבחינת כמות והן מבחינת רמת הטקסטים. אלה הם תלמידים שהכתיבה היא דרך ביטוי מרכזית עבורם ושעולם הרעיונות והמילים הוא העולם בו הם חשים בנוח ביותר. הם ניחנים בסקרנות ועניין בתחומי הרוח ומוטיבציה פנימית גבוהה להרחיב ולהעמיק את השכלתם.

אנו מבקשים לקבל לתכנית כל שנה כ-15 תלמידים. המועמדים לתכנית ממויינים בשלושה שלבים. בשלב הראשון על פי טופס אינטרנטי הכולל שאלות על תחומי העניין של התלמידים, על הקריאה שלהם בספרים ועל האופן שבו הם לומדים באופן עצמאי. בשלב השני מתקיימת סדנת מיון שבוללת קריאה מונחית בטקסט עיוני שהמועמדים קיבלו מבעוד מועד (בשנתיים האחרונות השתמשנו בפרק השני מתוך ההגיונות של דקארט), ושיעור לדוגמה. בשלב השלישי עוברים המועמדים הסופיים ראיון אישי.

התכנית מיועדת לקבוצה קטנה של תלמידים מצטיינים ובעלי מוטיבציה גבוהה מתוך כלל תלמידי בתי הספר התיכון מתוך אזור נתון. תלמידים כאלה אינם מאותגרים על ידי הלימודים הרגילים בבית הספר, והם זקוקים לאתגרים לימודיים משמעותיים יותר כדי למצות את הפוטנציאל שלהם. תכנית זו איננה מיועדת לפיכך להחליף תכניות לימודים מורחבות בבתי הספר שבהם

לומדים התלמידים אלא לבוא לצדן. על סמך נסיונונו אנו מאמינים כי ההשתתפות בתכנית תקנה לתלמידים את היכולת להרחיב ולהעמיק את אופקיהם, דבר שיוכל להעשיר גם את התכניות הלימודיות שהם ישתתפו בהם בבתי הספר.

7. החברה וצרכיה

התלמידים שלומדים באים משכבות וגונוי אוכלוסיה שונים ברחבי הארץ. המשותף להם הוא הכישרון בתחומי מדעי הרוח והרצון לקנות השכלה ברמה גבוהה. אנו נותנים את הדעת לשני אתגרים מרכזיים בהיבט החברתי. האחד הוא השילוב הנכון בין תלמידים שבאים מרקעים שונים מבחינת זהותם הלאומית והדתית, תוך שמירה על כבוד הדדי. האתגר השני הוא גיבוש הקבוצה מבחינה חברתית, דבר שיתרום ללמידה הפוריה בתוך הכיתה ומחוצה לה. אנו מאמינים שתרומתה של התכנית לחברה הישראלית מתבטאת בשני תחומים. הראשון הוא קידום ושימור הערך של השכלה רחבה ומעמיקה. התכנית היא היוזמה הראשונה של עמותת רוח צעירה אשר פועלת בשטח. מעבר לערכה הסגולי היא אמורה לשמש כמודד ומעין מעבדת ניסויים עבור רשת רחבה יותר של יוזמות לקידום מצויינות בהוראת מדעי הרוח בתוך בתי הספר ומחוצה להם, מחטיבת הביניים ועד לאוניברסיטה. התחום השני שבה התכנית אמורה לתרום הוא קידום תרבות של דיון מעמיק וענייני בחברה הישראלית.

8. התפיסה הרעיונית של התכנית

התכנית נועדה להציג את הרעיונות המרכזיים בתרבות המערב, כולל התרבות היהודית, בהתפתחותם הרעיונית וההיסטורית. היא מאורגנת כך שתעקוב אחר התפתחותם של הרעיונות המרכזיים בתרבות המערב משורשיהם ביהדות ובעולם היווני. היסוד המארגן הוא מעין מטריצה: התכנית מתקדמת עפ"י תקופות היסטוריות רחבות למן התקופה הקלאסית ועד סוף המאה ה"ט, ובכל תקופה נידונים מספר רעיונות מרכזיים. אין הכוונה ללמד לימודים היסטוריים – בכל אחד מפרקי התכנית אנו מתייחסים לרעיונות העיקריים שהם, לדעתנו, ממאפייני אותה תקופה. כלומר, בתוך המסגרת הכרונולוגית אנו מנסים להבליט מהלכים רעיוניים ומושגיים בסיסיים ולחקור את ביטוייהם בטקסטים וביצירות האמנות של התקופה. רעיונות אלה עשויים להיות מוצגים בצורת בעיה, שאלה או ויכוח בין גישות שונות.

הרציונל שמאחורי העיקרון המארגן של התכנית מנסה לשלב שני אידיאלים מרכזיים בהוראת תחומי הרוח: א. רוחב – הכרת תקופות היסטוריות ורעיונות רבים ככל האפשר. ב. עומק – הבנת רעיון, השתמעויותיו וקשריו עם רעיונות, בעיות ושאלות אחרים. למרות רוחב היריעה של התכנית, היא משקפת בעיקר את אידיאל ההעמקה. התכנית אמנם אינה מתיימרת לגעת בכל רעיון או טקסט מרכזי בתקופה נתונה או לעשות צדק מלא להקשר ההיסטורי שבו נכתב הטקסט או הובע הרעיון, אך אנו שואפים לכך שהתלמיד יצא עם הבנה טובה של התפתחותו, קשריו והשתמעויותיו של הרעיון באופן שיעודד אותו לחשיבה ולהערכה עצמאית.

האמצעי המרכזי להוראת רעיונות אלה הוא קריאת טקסטים קנוניים או קלאסיים מכל תקופה. התלמידים קוראים טקסטים מגוונים מהתקופה – טקסטים דתיים, פילוסופיים או ספרותיים, תעודות היסטוריות ויצירות אמנות אחרות מהתקופה. הרעיונות הנדונים לא מוצגים באופן מופשט או רק דרך ביטויים באירועים ובפעולות, אלא בעיקר כפי שהוצגו ונידונו בטקסטים מקוריים של הוגים ויוצרים בני התקופה. למרות שאיפתנו שטקסטים רבים ככל האפשר יקראו במלואם, הדבר לא תמיד אפשרי. מטבע הדברים, הטקסטים נקראים בתוך ההקשר הרעיוני הנלמד בתוכנית וכך מודגשים רק היבטים מסוימים שלהם. בחירת היסוד המארגן של התכנית והאמצעי העיקרי שלה מבוססת על תפישתנו שהכרת ההיסטוריה של הרעיונות דרך קריאת טקסטים היא השלד בהשכלתו של אינטלקטואל ויסוד של החינוך ההומניסטי. ההשראה לתכנית באה מתכניות לימוד בסגנון "הספרים הגדולים" (Great Books) ממכללות עלית בארה"ב וממסורת החינוך ההומניסטי האירופאי. מבנה התכנית ובחירת תכניה תואמים את מודל הקוריקולום המשולב (ICM – Integrated Curriculum Model) לחינוך מחוננים¹.

מטרות התכנית

- א. פיתוח כישורי הקריאה של התלמידים, דהיינו יכולתם להבין טיעונים מורכבים המוצגים בכתב, לבקר אותם, ולהיות רגישים למשמעויות עומק.
- ב. פיתוח כישורי הכתיבה העיונית של התלמידים.
- ג. פיתוח יכולת הלמידה העצמאית של התלמידים.
- ד. העשרת השכלתם הכללית של התלמידים על ידי:
 - (1) היכרות עם רעיונות מרכזיים בתרבות המערב
 - (2) היכרות עם יוצרים מרכזיים בתרבות המערב
 - (3) יצירת "רשת קואורדינאטות" מנטאלית המקשרת בין רעיונות, יוצרים ותופעות תרבותיות

דרכי הוראה – למידה – הערכה

התכנית מדגישה פיתוח כישורי למידה עצמאיים של התלמיד. הדבר מושג, בראש ובראשונה, על ידי מטלות קריאה וכתיבה. אנו מצפים מתלמידי תכנית כזו שיעבדו קשה ויעמדו בדרישות גבוהות, אך איננו מניחים שרמת הביצוע שלהם תהיה גבוהה מלכתחילה. גם תלמידים מוכשרים ביותר, שלא עברו הכשרה מתאימה, עלולים ללקות בכישורי הכתיבה והקריאה שלהם. אנו מנסים לפתח את יכולותיהם ומיומנותיהם על ידי מדרג של שיטות הוראה ומטלות קריאה וכתיבה לאורך שלוש השנים. בשנה

¹ Van Tassel-Baska J. (2003) Content-Based Curriculum for High-Ability Learners: An Introduction in Content-Based Curriculum for High-Ability Learners Van Tassel-Baska and Little (eds.) Waco: Prufrock Press. Pp. 1-23.

הראשונה לתכנית יש משקל גדול לתרגילי קריאה מודרכת מובנים ופרטניים ולקריאה מודרכת בליווי המורה. במשך השנה אנו שואפים להגיע למצב שבו קריאת הטקסטים היא קריאה עצמאית בחברותות. בשנה השלישית מתאפשר לתלמידים חופש גדול יותר בבחירת הטקסטים ואנו מצפים מהם שיוכלו להתמודד עם מרבית הקריאה בחברותות באופן עצמאי וללא הנחיה. מדרג דומה יש גם במטלות הכתיבה: בכיתה י' מטלות הכתיבה הן רבות, קצרות ומוכנות יחסית, הן מתארכות ונעשות חופשיות יותר לקראת כיתה י"ב.

התכנית שואפת לרמה אקדמית גבוהה ולכן מרבית המטלות המצוינות הן מטלות בעלות אופי אקדמי. מבלי לוותר על כך, גיוונו את דרכי ההערכה כך שתבאנה לידי ביטוי את יכולותיהם המגוונות של תלמידים שונים. דרכי ההערכה כוללות מבחני בית המשקפים את היכרותם של התלמידים עם הטקסטים הנלמדים ועבודות בכתב בהיקפים שונים. השתתפות פעילה בדיונים, מחויבות והתמדה מהווים מרכיבים קבועים בהערכה. הקריטריונים להערכה כוללים הן את הבנתו של התלמיד של המקור הנלמד בתנאי המקור ובהקשרו המקורי, אך גם את רמת החשיבה העצמית של התלמיד ביחס לטקסט. בכיתה י"ב אנו מצפים לתרומה מקורית נרחבת יותר מצד התלמידים ולהפגנת חשיבה פרשנית עצמאית ומתחכמת יותר. אנו מקווים שאופני ההערכה יספקו לתלמידים את הביטחון האינטלקטואלי הדרוש לשם העמקה והרחבת הידע שלהם בעתיד.

תכנית הלימודים היא שאפתנית ורחבה, ולכן ההוראה בתכנית היא מאמץ שיתופי. הוראת התכנית מתבססת על "מורה מתאם" שמלווה את הכיתה בשנת לימודים נתונה של התכנית, מרכז את הלימוד בו ומעביר חלק מהשיעורים. המורה המתאם דואג לתאם את שיעוריהם של מורים אורחים שמלמדים שיעורים בתחומי התמחותם המקצועית. תפקידו של המורה המתאם אינו מתמצה רק בתיאום והכנה מנהלית של יחידת הלימוד ובבדיקת המטלות. עיקר הלמידה מתרחשת על ידי דו-שיח או רב-שיח בין המורה והתלמידים סביב הטקסטים והרעיונות המרכזיים. תפקיד המורה אינו להעביר ידע אלא לקרוא יחד עם התלמידים את הטקסטים, להנחות אותם, ולתרום להם מידיעותיו. מכיוון שמדובר בקבוצת קטנה של תלמידים שבמהלך הלמידה בתכנית הופכים לקוראים פעילים המתווים בעצמם את מסלול הקריאה שלהם וההתפתחות האינטלקטואלית שלהם, הופך המורה בהדרגה ליועץ הממליץ על טקסטים מתאימים ומסייע לכל תלמיד להתקדם בעצמו לפי תחומי העניין והדגשים המתאימים לו. בשלב זה (שנה"ל תשע"ז) ראש התכנית אחראי על תיאום וקשר מקצועי בין המורים השונים בתכנית, ומנהל את ישיבות הצוות. עם צמיחתו של המוקד בראשון לציון, ופתיחת מוקדים נוספים ברחבי הארץ, אחד מן המורים המתאמים במוקד למידה יוגדר כ"מורה מרכז" של כלל התכנית באותו מוקד, ויפתח מטה כלל ארצי שיקשר בין המוקדים השונים. תפקיד רוחב נוסף הוא רכז כתיבה ומיומנויות אשר מתאם את ההיבטים השונים של פיתוח כישורי כתיבה ומיומנויות בין הקורסים השונים לאורך שנות התכנית (ראו נספח א').

פירוט תכנית הלימודים

פירוט התכנית להלן כולל את כל הנושאים שאמורים להילמד בתכנית, ואת כל הטקסטים שייקראו בה. עבור כל שנה מתוכננות לפחות 120 שעות, סך השעות האמורות להילמד במסגרת המפגשים השבועיים (4 שעות בשבוע). כאמור שאר השעות תושלמנה במסגרת סיורים וסמינרים. רשימת הסיורים והסמינרים להלן בנספח ג'.

יתכן סטיה מסוימת מהפירוט הספציפי של הטקסטים להלן, כיוון שאיננו יודעים מראש מי יהיו המרצים האורחים במסגרת התכנית בכל שנה. כשמגיעה מרצה מומחית העוסקת בנושא שאנו מתכננים ללמד, אנו מאפשרים לה לבחור טקסט שאיננו בדיוק זה המתוכנן.

דרך ההוראה הסטנדרטית בתכנית היא דיון משותף, המבוסס על תמות ומושגים מתוך הטקסט הנקרא. בשנת הלימודים הראשונה, ובייחוד בחלקה הראשון, מטרת הדיון היא גם לעסוק בעצם הבנתו של הטקסט ולהנחות את התלמידים כיצד לנהוג כשקשה להם להבין. חלק מן המפגשים מוקדש לקריאה עצמאית של תלמידים בחברות. יש גם כמה וכמה הרצאות פרונטאליות שהתלמידים שומעים במהלך לימודיהם – בעיקר כדי לקבל תמונה היסטורית נכונה לצד הקריאה בטקסטים. כיוון שבכך כיסינו למעשה את דרכי ההוראה בכל המפגשים, לא ראינו צורך לכלול עמודה מיוחדת לכך בטבלה.

בטבלה מצויינות המטרות שעל התלמידים לעמוד בהן במסגרת דרכי ההערכה לפי סדר הלמידה במהלך השנה. להלן בנספחים א' וב' מופיעות כלל מטרות הכתיבה בשנות התכנית בנפרד, וגם החלוקה המדויקת של האחוזים בין דרכי ההערכה הקובעים את ציון התלמידים.

שנה ראשונה – התקופה הקלאסית

בשנה הראשונה התלמידים עורכים היכרות עם טקסטים נבחרים מן העולם הקלאסי של יוון ורומא. התכנים מתחלקים לשלושה חלקים – מיתוס, פילוסופיה, תרבות והיסטוריה. בחלק הראשון נקראים ראשי המחברים היוונים בתקופה הארכאית – הסידוס והומרוס, ואחר כך את הסוגה הקלאסית של טרגדיה. במעבר בין החלק הראשון לחלק השני מושם דגש על הופעתה של הרציונאליות היוונית – הולדת הלוגוס מתוך המיתוס. בחלק השלישי עורכים התלמידים היכרות עם הכתיבה ההיסטוריוגרפית והאתנולוגית של הרודוטוס ותוקידידס, ואז מתוודעים דרך כמה היסטוריונים, כמו גם דרך פלוטרכוס הביוגרף, עם תולדות רומא מהיווסדה ועד למשבר וראשית האימפריה בתקופת אוגוסטוס.

לצד כל אלה מוקדשים שיעורים מיוחדים לפיתוח מיומנויות טקסטואליות הנדרשות לשם קריאה וכתיבה.

נושא	שעות	המטרות האופרטיביות	מושגים מרכזיים	ביבליוגרפיה לתלמיד	מטלות
(1) מיתוס					
התרבות היוונית כבסיס התרבות המערבית.	4	התלמידים יכירו את התפישה של יוון כערש התרבות המערבית. התלמידים יעמדו על החלוקה הבסיסית לתקופות היסטוריות ביוון העתיקה	אירופה, התרבות המערבית, התקופה הקלאסית, התקופה הארכאית, התקופה המיקנית, תקופת החושך, התקופה ההלניסטית		
תיאוגוניה מול בריאת העולם.	12	התלמידים יכירו את התאוגוניה כדוגמה למיתולוגיה היוונית. התלמידים יכירו את מושג המיתוס. התלמידים ישוו בין מיתוסים ב"דרגות שונות" על פי תפיסת יחזקאל קויפמן	מיתוס, תיאוגוניה, אלילות, מונותאיזם, פוליתיאיזם, בריאת העולם, הסיודוס.	הסיודוס תיאוגוניה, תרגום ש' דיקמן (ירושלים תשט"ז) שורות 153-36, 1022-587. אנומה אליש, מתוך בימים הרחוקים ההם, י' קליין וש' שפרה (ירושלים 1995) בראשית פרקים א'-ד'.	התלמיד יסכם קטעים מטענתו של יחזקאל קויפמן על 'תולדות האמונה הישראלית', תוך עמידה על מבנה ברור של טענה, נימוק וראיה, ויביע את דעתו בנימוק קצר. היקף - עמוד
כיצד לקרוא ולסכם ידע אקדמי	4	התלמידים ילמדו כיצד קוראים טקסט עיוני, כיצד מזהים את הטיעון המרכזי וכיצד מסכמים את המאמר/ים לכדי פסקה	טיעון, הנמקה, ביסוס, ציטוט, הוכחה. טיעון מרכזי, הנמקות, משפטי מפתח, משפטים מרחיבים	יחזקאל קויפמן, תולדות האמונה הישראלית (תל אביב תשי"ב) כרך א' עמודים 297-324, 417-422, 435-440	

		מקור ראשוני, מקור משני, בשל לוגי	התלמידים יבינו כיצד פועל הידע האקדמי, יבדילו בין מקורות ראשונים ומשניים, ילמדו על כשלים לוגיים נפוצים ועל צורת הביסוס וההפנייה	4	מבנה הידע האקדמי במדעי הרוח ותצורת הטיעונים
	שמות פרקים א-ב. ספור לדת סרגון, מתוך "בימים הרחוקים ההם, אנתולוגיה משירת המזרח הקדום" (עם עובד), ש. שפרה וי. קליין. ספור לדת אדיפוס המלך, מתוך "אדיפוס המלך" (שוקן), תרגום א. שבתאי. ספור לדת כורש, מתוך "היסטוריה", הרודוטוס (ברמל).	השוואה בין מקורות. השפעת מקורות אלה על אלה.	התלמידים ינתחו וישוו מבחר מקורות הנוגעים לאותו לנושא. זהו להם מפגש ראשון עם מהלך פרשני מדעי ארוך ומורכב.	4	הולדת הגיבור - הסיפור המכונן בתרבויות שונות
התלמיד ינסח טיוטה של טענה, הכוללת נימוק וראייה, על תפישת הגבורה אצל הומרוס (מהי, מדוע היא כך, ואיך אפשר להוכיח זאת) היקף - עמוד	הומרוס איליאדה, תרגום ש' טשרניחובסקי (תל אביב 2002) שירים 9, 24. הומרוס, אודיסיאה, תרגום ש' טשרניחובסקי, (תל אביב 2002), שירים 9, 19.	אפוס, אפוס ראשוני, אפוס משני, שירה, משקל, הומרוס, איליאדה, אודיסיאה	התלמידים יכירו תפישת האדם והעולם של הומרוס. התלמידים יכירו את מושג האפוס.	12	הומרוס

מבנה המאמר האקדמי	4	התלמידים יזהו את קיומם של מבנים בטקסט, וילמדו כיצד לבנות מאמר בצורה ברורה ונהירה	ביאסטיקה, השתלשלות מנומקת, חלוקה לפרקים ולפסקאות, הצגת הטענה, מבוא, סיכום.	אאורבך, מימזיס, 'צלכתו של אודיסיאוס'	התלמיד יקרא מאמר קצר (מתוך תולדות הפסיכולוגיה, של דניאל אלגום) על הומרוס, המציג שתי תפישות מנוגדות אודותיו, יסכם את שתי הדעות וינקוט עמדה מנומקת בנושא. היקף – שני עמודים
טרגדיה	8	התלמידים יכירו את הטרגדיה היוונית על ידי עיון בכמה דוגמאות בולטות. התלמידים יכירו את עקרונותיה של הטרגדיה על פי אריסטו.	טרגדיה, אאוריפידס, סופוקלס, אייסכילוס, עקרונות הטרגדיה על פי אריסטו, קתרזיס.	שלוש טרגדיות יווניות נבחרות. אריסטו, פואטיקה, תרגום י' רינון (ירושלים תשס"ג), ו, כב- כד	
הערכה אסתטית – ביקורת ספרות	4	עמידה על הקשר בין סוגה לבין אמצעי הבעה שונים. היכרות עם "ארגז כלים" של אמצעי הבעה ספרותיים.	.	ניטשה הולדתה של הטרגדיה (ירושלים: שוקן) קטעים	
(2) פילוסופיה					
הפילוסופים הפרי- סוקראטיים	2	התלמידים יכירו את ראשית הפילוסופיה בין התקופה הארכאית לתקופה הקלאסית ביוון. התלמידים ילמדו את ההבדל בין תפיסת השינוי של הרקליטוס לזו של פרמנידס.	לוגוס, פילוסופיה, הרקליטוס, פרמנידס, הסבר פילוסופי של השינוי	הפרגמנטיים של הרקליטוס ופרמנידס.	
ממיתוס ללוגוס – גלגולי דמותו של פרומתיאוס	4	התלמידים יכירו את הסיפור של פרומתיאוס על גלגוליו השונים, ודרכו יתוודעו להתפתחות החברה היוונית.	פרומתיאוס, גניבת האש, התפתחות טכנולוגית והתפתחות הגותית	סיפור פרומתיאוס מתוך: הסידוס, מעשים וימים אייסכילוס, פרומתיאוס הכבול אפלטון, פרוטגורס	

דמותו של סוקרטס	4	התלמידים יתוודעו לדמותו של סוקרטס, לשאלת האותנטיות שבהצגתה על ידי אפלטון, ולדיאלוג הפלטוני. התלמידים יפגשו שורה של בעיות פרשנות, והצעות לפתרון	פילוסופיה, דיאלוג, משפטו של סוקרטס, אירוניה, סוקרטית, אפלטון	כתבי אפלטון, אפולוגיה
מטאפיסיקה א – תורת האידיאות	4	התלמידים ילמדו את תורת האידיאות הפלטונית	מטאפיסיקה, תורת האידיאות	כתבי אפלטון, כך ב, תרגום י"ג ליבס (ירושלים ותל אביב תש"מ), פוליטיאה 473-495-520;480
אתיקה	4	התלמידים ילמדו את ספר א מתוך האתיקה הניקומאכית, ויתוודעו לביקורת האריסטוטלית על תורת האידיאות	אריסטו, אתיקה, אושר, החיים הטובים, סגולה טובה, היררכיית המעשים על פי אריסטו	אריסטו אתיקה: מהדורת ניקומאכוס, תרגום י"ג ליבס (ירושלים תשל"ג), ספר א
מטאפיסיקה ב – אריסטו	4	התלמידים יכירו את עיקרי גישתו המטאפיסית של אריסטו	ארבע ה"סיבות" האריסטוטליות. היררכיית הידע על פי אריסטו.	אריסטו, מטאפיסיקה א, תרגום ח"י רות, (ירושלים תש"ט), א-ג; ט.
המדינה על פי אפלטון ואריסטו	8	התלמידים יכירו גישות מרכזיות של אריסטו ואפלטון לניתוח המדינה	מדינה, מלך, פילוסוף, טוטליטריות, המדינה הפלטונית, שיתופיות, מדע המדינה, תפקיד המדינה, סוגי המשטרים על פי אריסטו	מבחן בית לקט מקורות מתוך אפלטון, המדינה (בתוך ב' זיסר וד' צור עורכים, המחשבה המדינית – מבחר כתבים, ירושלים ותל אביב תשנ"א, 23 – 52) אריסטו, פוליטיקה, תרגום נ' קרשון, תל אביב 2009, ספרים ב-ג.

מבנה המשפט והפיסקה	4	התלמידים יזהו מבנים פנימיים של משפט ופסקה, וילמדו כיצד לנסח את דבריהם בבהירות.		עריכת מאמר וזיהוי כשלים. התלמידים יקבלו מאמר (שגוי) על תפישת האדם אצל אריסטו, שנכתב (לכאורה) על ידי סטודנט, ויערכו אותו על פי הכללים שנלמדו בכיתה.
(3) תרבות והיסטוריה				
היסטוריוגרפיה	8	התלמידים יכירו את ראשוני ההיסטוריוגרפיה היוונית – הרודוטוס ותוקידידס. התלמידים יבינו את מושג ההסבר ההיסטורי וישוו בין ההיסטוריוגרפיה למיתוס.	הרודוטוס, היסטוריה, תרגום ב' שמרון ור' צלניק (תל-אביב 1998) עמודים 8-10, 347-355. תוקידידס תולדות מלחמת הפלופונס, תרגום א"א הלוי (ירושלים תשי"ט), עמודים 13-3, 66-71, 88-103.	
מבנים סיפוריים	4	התלמידים יכירו מושגים בסיסים בסיפורת, יקשרו בינם ובין ההיסטוריה ויבינו את הקשר בין המיתוס וההיסטוריה מזוית המבנה הספרותי	נרטיב, מספר, עיצוב נרטיב, הנמקה היסטורית, עלילה, העללה	הטקסט ההיסטורי כמוצר ספרותי – היידן וייט (אופציונלי)
הטקסט כעדות היסטורית	4	התלמידים יערכו ניתוח מעמיק של תעודה היסטורית על רבדיה השונים: הבנת ההקשר והמבנה, חילוף מידע היסטוריה מקסימאלי, ועוד.	תעודה היסטורית. *היסטוריה והיסטוריוגרפיה.	הספדו של פריקלס על חללי אתונה, מתוך "תולדות מלחמת פילופונס", תוקידידס (מוסד ביאליק), תרגום א.א. הלוי.

קריאת תרבויות זרות	4	התלמידים ידונו בבעיה שבהבנת תרבויות זרות והקשר בינה לעמדות השונות של אמת היסטורית	פוזיטיביזם היסטורי	לורה בוהאן, שייקספיר בג'ונגל הרודוטוס, ספר א 131 - 140 (על מנהגי הפרסים), 192 - 200 (על מנהגי אשור), ספר ב 77 - 92 (מנהגי מצרים), 98 - 116 (הודו, ערב, אירופה), ספר ד 59 - 81, 102 - 109 (סקיטיה ושכנותיה)
תולדות עיר המדינה היוונית (הרצאת חתך היסטורית)	2	התלמידים יכירו את התפתחותן ההיסטורית ומאפייניהן של ערי המדינה היווניות והדמוקרטיה האתונאית.	פוליס, תרבויות של ערי מדינה,	
מדינת העולם - מפעלו של אלכסנדר ואישיותו	4	התלמידים ידונו בדמותו של אלכסנדר לאור התיאור של פלוטרכוס. התלמידים יכירו את מושג הביוגרפיה. התלמידים יכירו את המושג ההיסטורי של ההלניזם.	אלכסנדר הגדול, פלוטרכוס, ביגוראפיה, הלניזם, אוריינטליזם, אימפריאליזם, ה"אישיות הדגולה" בהיסטוריה.	פלוטרכוס, חיי אישים - אנשי יוון, תרגום א"א הלוי, ירושלים תשל"א, חיי אלכסנדרוס

הרפובליקה הרומית	8	התלמידים יכירו את המיתאר הבסיסי של תולדות הרפובליקה הרומית. התלמידים יכירו את מוסדות הרפובליקה הרומית. התלמידים ילמדו את הניתוח המדיני-היסטורי של פוליביוס.	רומא, הרפובליקה הרומית, קונסול, פוליביוס, מחזוריות המשטרים על פי פוליביוס, הפרדת רשויות.	טיטוס ליוויס, תולדות רומא, תרגום ש' דבורצקי (ירושלים תשל"ב), ספר א טקיטוס, ספרי השנים, תרגום ש' דבורצקי (ירושלים תשכ"ב) עמודים 3-5. פוליביוס היסטוריה, תרגום ב' שמרון (ירושלים תשנ"א) עמודים 399-445. מרקוס טוליוס קיקרו, כתבים נבחרים, תרגום ר' בירנבאום (ירושלים תשמ"ו) הנאום הראשון נגד קטילינה, עמ' 30- 44.
כתיבה באילוצים סגנוניים	4	התלמידים יכירו מבנים צורניים ייחודיים לשירה ולפרוזה ויתרגלו אותם	שירה, פרוזה, הייקו, סנריו, מרובע, סונטה, חריזה	
קיסר וקץ הרפובליקה	4	התלמידים ילמדו את שורשי המשבר ברפוליקה הרומית במאה הראשונה לפנה"ס. התלמידים יכירו את האישיות של קיסר וקאטו הצעיר ואת הדילמה של שלטון יחיד.	מריוס, סולה, שחיתות שלטונית, מנהיגות צבאית-אזרחית, יוליוס קיסר, קאטו הצעיר, פוליטיקה וערכים	פלוטארכוס, חיי אישים - אנשי רומא, תרגום י"ג ליבס, ירושלים תשי"ד, חיי קיסר וחיי קאטון האחרון.

מבחן בית	אוגוסטוס קיסר, Res Gestae Divi Augusti, תרגום מן האינטרנט ורגיליוס, אינאיס, תרגום ש' דיקמן, ירושלים תשכ"ב, ספרים א, ב, ד, ו.	אוגוסטוס, פרינקיפאט וקיסרות, ורגיליוס, קרתגו, דידו, אינאס בין ייעוד ובחירה, מיזוג בין סמלי העבר לצרכי ההווה, בין ורגיליוס להומרוס.	התלמידים יכירו את האפוס אינאיס של ורגיליוס. התלמידים יכירו את מאפייני המדיניות של אוגוסטוס קיסר ואת ראשיתו של משטר הפרינקיפט.	8	אוגוסטוס והתרבות של תקופתו
----------	--	--	---	---	----------------------------

שנה שניה – שלהי העת העתיקה וימי הביניים

השנה השניה עוסקת בכמה תמות תרבותיות מרכזיות הנוגעות למעבר בין העת העתיקה לעת החדשה. במחצית הראשונה הטקסטים הנקראים נחלקים לשתי תמות מרכזיות. ברבעון הראשון התלמידים עוקבים אחרי המתח והמיזוג התרבותי הכרוכים במפגש בין היהדות להלניזם מראשיתו, דרך מרד החשמונאים ועד להתגלמויותיו בנצרות הקדומה. ברבעון השני הציר התוכני הוא התפתחותו של הספר הקדוש ושל העולם העשיר של הפרשנות מספר היובלים ועד לקוראן דרך מקורות נוצריים וספרות חז"ל. במחצית השניה מתוודעים התלמידים לשתי תמות מרכזיות של ימי הביניים – חברה תרבות דת ומדינה, ותפיסת מקומו של האדם בתוך הקוסמוס.

נושא	שע ת	המטרות האופרטיבי ות	מושגים מרכזיים	ביבליוגרפיה לתלמיד	מטלות
(1) אתונה וירושלים					
מפגש פתיחה	4			תחילת ספר הכוזרי	
יהדות והלניזם 1: מפגש.	4	היכרות עם המייצג המובהק של המיזוג היהודי- הלניסטי - פילון מאלכסנדרי ה.	הלניזם	פילון "על בריאת העולם" מתוך כתבים כרך שני, בעריכת סוזן דניאל נטף (ירושלים: מוסד ביאליק) עמ' 62-15.	
יהדות והלניזם 2: משבר.	4	היכרות עם מרד החשמונאי ם כמשבר בין יהדות להלניזם.	מרד החשמונאים	"ספר מקבים א" הספרים החיצוניים בעריכת אברהם כהנא (ירושלים: בית הלל) פרקים א-1. "ספר מקבים ב" שם פרקים ג-יט.	

מטלה ראשונה – מציאת מאמר להתייחסו ת, באופן עצמאי, סיכום והבהרה מה הוא מוסיף על קריאה פשוטה בחומר הנלמד ומהי המתודה בה הוא משתמש (השוואה / קריאה ספרותית / קריאה תמטית / התייחסו ת לרקע וכדומה) היקף – עמוד	הברית החדשה הבשורה על פי יוחנן.	הברית החדשה ישו תיאולוגיית הלוגוס אווכריסטיה תיאופאגיה אוניברסליזם	היכרות עם התפיסה הנוצרית של ישו כהתגשמות הלוגוס. היכרות ראשונה עם הברית החדשה.	4	יהדות והלניזם :3 הנצרות כמיזוג של יהדות והלניזם.
	מ. עמית, תולדות הקיסרות הרומית, ירושלים תשס"ב עמ' 376-359, 614-596, 858-825.			2	רומא מאתונה לירושלים : האימפריה הרומית מאוגוסטו ס עד קונסטנטינוס – שיעור חתך היסטורי

	הברית החדשה מעשי השליחים ט, י"ג- כ"ח. הברית החדשה האיגרת אל הרומאים.	עימות יהודי-נוצרי	היכרות עם דמותו של פאולוס ועיקרי משנתו: ההבחנה בין בשר ורוח, חוק ורוח, אמונה ומעשה. ביטול המצוות בנצרות הראשיתית.	8	הנצרות מירושלים לאתונה 1: משנתו של פאולוס
--	---	--------------------------	--	----------	--

מטלה שניה – טענה על החומר הנלמד בביתה, תנתן תמה להתייחסו ת, ויש לבחור לפחות טקסט אחד מאלה שנלמדו, ולטעון טענה בהקשר של התמה. כולל התייחסו ת למבנה – פתיחה, מבוא, סיכום. אין חובה להשוות בין שני טקסטים, אבל ניתן לעשות כך. היקף – 3 עמודים	אוגוסטינוס וידויים (תל-אביב: ידיעות אחרונות) 2003, ספר א פרק 19 עד סוף ספר ב, ספר ד, ספר ז. עמ' 44-66, 156-181, 86-108.	התנצרות האימפריה, וידויים, כנסיה מזרחית וכנסיה מערבית, מניכאיזם קונברסיה	היכרות עם דמותו של אוגוסטינוס מהיפו – מאבות הכנסיה החשובים ביותר, ונציג מובהק של ה"נוצרים" החדשים המשכילים מן המעמדות הגבוהים	8	הנצרות מירושלים לאתונה 2: הנצרות המשכילה באימפרי ה הרומית המאוחרת
2) הספר הקדוש – טקסט ופרשנות בשלהי העת העתיקה					

גבולות ההתגלות 1: חתימת המקרא	6	היכרות עם תהליכים מרכזיים בהתגבשות ו של המקרא בראשית בית שני ובמהלכו	עזרא הסופר, הקריאה בתורה, השתנות הכתב העברי, התרגום, ספרות חיצונית פסוודואפיגרפיה	בראשית א-כה 11. "ספר היובלים" הספרים החיצוניים בעריכת אברהם כהנא (ירושלים: בית הלל) פרקים א-כג. "איגרת אריסטיאס אל פילוקרטס", שם סימנים א-נ, קבא-קפא, רצה-שכב.
מחלוקות פרשניות 1: יהדות בית שני	4	היכרות עם המחלוקות בין הכיתות השונות ביהדות בית שני	כיתות, פרושים, צדוקים, ואיסיים.	יוסף בן מתתיהו תולדות מלחמת היהודים ברומאים (תל-אביב: מסדה) ספר ב, פרק ח. מגילת הסרכים בעריכת יעקב ליכט (ירושלים: מוסד ביאליק) עמ' 105-88, 182-180. ספר ברית דמשק http://www.jafi.org.il/education/anthology/hebrew/gate2/H2B-sefer_brit_damesek.html
מחלוקות פרשניות 2: הנצרות הראשית ת כפרשנית של היהדות.	8	היכרות עם התפר בין יהדות לנצרות. היכרות ודיון בתפישתו של ישו היהודי לפי הבשורה על פי מתי על זיקותיה השונות למקרא.	ישו הנוצרי שליחים אינטרטקסטואליות	הברית החדשה הבשורה על פי מתי.
מטלה שלישית – כל אחד עורך עבודה של מישהו אחר (בלי ציון)				

מטלה רביעית - יש למצוא מאמר שעוסק בסוגיה תלמודית , במדרש או בסיפור חז"ל, ו להקיש ממנו על מקור אחר אך דומה. ניתן להשתמש במקורות שנלמדו בכיתה (בן סורר ומורה, גמרא ברכות וכדומה). ניתן יהיה לבחור מתוך מאמר מאמרים ומקורות ראשוניים . היקף - 2 עמודים	משנה סנהדרין ח, א-ה. בבלי סנהדרין עב ע"א. ספרי דברים סימן ריח. תוספתא סנהדרין יא, ו. בראשית רבה פרשה א.	ספרות חז"ל מדרש אגדה	היכרות עם טכניקות בסיסיות של מדרש. מדרשי הלכה ומדרשי אגדה.	8	אופני פרשנות 1: המדרש - בין פרשנות הכתובים לשימוש בכתובים.
--	---	----------------------------	---	---	--

	משנה ברכות.	משנה, תורה שבעל פה, אוראליות	היכרות עם המשנה דרך לימוד של מסכת ברכות על מאפייניה הצורניים והתכניים. השוואה בין משנה הלכתית למשנה סיפורית.	4	תורה שבעל פה 1: משנה.
מבחן בית	תלמוד בבלי ברכות יג ע"ב; טו ע"א; יט ע"ב - כ ע"א; כ ע"ב - כא ע"א; לה ע"א-ע"ב.	דיאלקטיקה תלמודית, פרשנות חז"לית	היכרות עם התלמוד. לימוד של כמה סוגיות ממסכת ברכות על תכניהן והטכניקות הפרשניות והדיאלקטי וות המצויות בהן.	8	תורה שבעל פה 2: תלמוד בבלי.
	הקוראן תרגם אורי רובין (תל-אביב: אוניברסיטת תל-אביב) סורות 1, 4, 5, 7, 27, 97.	אעג'אז אלקוראן, ארכאן אלאיסלאם, אהל אלכיתאב	היכרות עם הספר המוסלמי ותכניו המרכזיים. עמידה על יחסו כלפי כתבי הקודש האחרים ו"עמי הספר".	4	גבולות ההתגלות 2: הקוראן

אופני פרשנות 3: קוראן, מדרש ופרשנות באסלאם	4	היכרות עם הקשרים שבין תכנים יהודיים לתכנים מוסלמיים. עמידה על הזיקה בין סיפורי יוסף במקורות יהודיים ובמקורות מוסלמיים.	פרשנות מוסלמית, זיקה בין יהדות לאיסלאם	הקוראן תרגם אורי רובין (תל-אביב: אוניברסיטת תל-אביב) סורה 12. קטעים מתוך סיפור אדוננו יוסף הצדיק, בתוך: M. S. Bernstein, <i>Stories of Joseph</i> , Detroit 2006 pp. 56-133. קטע מתפסיר ביידאוי, בתוך: H. Gaetje, <i>The Qur'an and its Exegesis</i> , Oxford 1996 pp. 105-116.
דמותו של מחמד	4	התלמידים יכירו את דמותו של מחמד כפי שהיא מתוארת בקוראן ובספרות הביוגרפית.	סירה חדית'	אבן השאם, חיי מחמד (תרגום: י.י. ריבלין)
התפשטות האסלאם	4	התלמידים יכירו את ההסבר ההיסטורי והסוציולוגי של אבן חלדון להצלחתה של האימפריה המוסלמית	ח'ליף בית אומיה בית עבאס דאר אלאסלאם דאר אלחרב	אבן חלדון, אקדמות למדע ההיסטוריה (תרגום: ע' קופלביץ), עמ' 108 - 114, 132 - 134, 146 - 173
החליפות – הנהגה דתית ומדינית	4	התלמידים יכירו את המתח שבין המנהיגות הפוליטית למנהיגות הדתית אצל יורשי מחמד	סונה שיעה אמאם	אלמוארדי, על שאלת האמאמיות, בתוך: תולדות המחשבה המדינית

3) חברה תרבות דת ומדינה בימי הביניים				
התמוטטות רומא וניצור האימפריה, המדינה הנוצרית	4	התלמידים יכירו את התהליכים ההיסטוריים המרכזיים בעיצוב אירופה בימי הביניים, וידונו בשאלת היחס הנוצרי למורשת הפגאנית	פגאניזם ניצור אירופה נפילתה של רומא	ביוואלף, בתוך: לורנס בסרמן, אנתולוגיה של ספרות ימי הביניים מבחר קטעים מתוך: מתפללים, לוחמים ועמלים (תרגום ועריכה: עליזה ג'יניאו), בנושאים: - נפילתה של רומא (הירונימוס על ברבארים, סאלביאנוס, אודות ממשל האלוהים) - התנצרותו של קלוביס, על פי גרגוריוס מטור
הנזורה – בנצרות בין מזרח למערב	4	התלמידים ילמדו על התפתחותה של הנזורה הנוצרית במזרח ובמערב כמיסוד של חיי פרישות	נזירות	הרגולה של המסדר הבנדקטיני, מתוך מתפללים, לוחמים ועמלים (כרך א), עמ' 78 – 91. חיי הנזירים במזרח – אתאנסיוס, חיי הקדוש אנטוניוס, מתוך: מתפללים, לוחמים ועמלים (כרך א), עמ' 68 – 69
החברה הנוצרית בימי הביניים: פאודליזם, אבירות ואהבה חצרנית	8	התלמידים יכירו את מאפייני החברה הנוצרית בימי הביניים דרך תיאורים ספרותיים: הפאודליזם, מוסד האבירות ורעיון האהבה החצרנית	פאודליזם וסאל סניור הומגיום אבירות, קוד האביר אהבה חצרנית	שירת רולן, תרגום אריה סתיו, 140 – 161 (מות רולן) סיפור המופלא של טריסטן ואיסולד כפי שסופר בידי ז'וזף בדיה (תרגום: דליה טסלר) גיוואין והאביר הירוק, (תרגום: אריה סתיו) סיפור האישה מבאת', בתוך: צ'וסר, סיפורי קנטרברי (תרגום: שמעון זנדבק) גו'הן מסליסברי, חובות האביר, בתוך: מתפללים, לוחמים ועמלים

אמברואז, סיפור הקורות של המלחמה הקדושה: שירת מסעו של ריצ'רד לב הארי לארץ-ישראל (תרגום: עירא כהנמן)	מסע צלב	התלמידים יכירו את מסעי הצלב והמדינה הנוצרית שהוקמה בא"י וידונו במפגש הבין-דתי סביב הרעיון של מקום קדוש	4	מקומות קדושים במפגש בין-דתי: מסעי הצלב
4 האדם והקוסמוס בימי הביניים				
אלפארבי, דעותיהם של אנשי העיר המעולה, עמ' 61 – 63, 78 – 85, 88 – 93 אנסלם, ההוכחה האונטולוגית לקיום האלוהים, בתוך: מתפללים, עמלים ולוחמים, עמ' 248 – 253. סעדיה גאון, אמונות ודעות, קטעים מתוך הקדמה ומאמר ראשון (תרגום: יוסף קאפח), עמ' יד – כ, לג – מד (העשרה: קטעים מתוך אקווינס, Summa Theologica – אין תרגומים לעברית)	הטיעון הקוסמולוגי הטיעון האונטולוגי סכולסטיקה	התלמידים ילמדו על העיסוק באל בנושא מרכזי בפילוסופיה של ימי הביניים ויכירו גישות שונות בשלוש הדתות המונותאיסטיות להוכחת קיומו	4	פילוסופי ה דתית: קיום האל

מטלה חמישית – השוואה בין שני טקסטים שעוסקים בתפישת האל בימי הביניים – החל מאוגוסטינוס וכלה בדקאמרו, ו, דרך דנטה, הרמב"ם, חז"ל, וכן הלאה. ההשוואה חייבת להיות מבוססת היטב. יש לבצע השוואה בין הטקסטים, ולהתייחס לרקע ההיסטורי, לז'אנר או להקשר שלהם. יש להתייחס לשאלה 'איזה דמות אל נוצרת לנו	רמב"ם, מורה נבוכים, חלק שלישי פרק יז, – יח (תרגום שוורץ, עמ' 474 – 485). רמב"ם הלכות תשובה פרק ה חסדאי קרשקש, אור ה', מאמר שני כלל ה, עמ' רה – רכה (העשרה – אין תרגומים לעברית, אפשר להביא באנגלית קטעים של: אלעז'אלי, אלפאראבי, אקווינס ויוהאנס דונס סקוטוס)	גזירה קדומה	התלמידים יכירו את אופן הדיון בשיא ימי הביניים סביב שאלת הגזירה הקדומה	8	פילוסופי ה דתית: השגחה ורצון חופשי
---	--	--------------------	--	----------	---

מהטקסט ?' היקף - 5 עמודים					
	אלע'זאלי, הפודה מן התעייה (תרגום: חוה לצרוס יפה) (פסוודו) דיוניסיוס מהאריאופאגוס, התיאולוגיה המיסטית, (תרגום: יהודה ליבס) יוסף שוורץ, "על כן מתפלל אני לאלוהים שיעשני ריק מאלוהים: שתי דרשות של מייסטר אקהרט בתרגום לעברית, תרגום ומבוא" אלפיים 24 שרה סבירי, הסופים : אנתולוגיה קטעים מספר הזוהר	מיסטיקה סופים קבלה	התלמידים יכירו את המיסטיקה כאפיק נוסף במחשבת התקופה וילמדו על מבעים מיסטיים ביהדות, בנצרות ובאסלאם, תוך דיון השוואתי ביניהם.	8	מיסטיקה
מבחן בית	דנטה, הקומדיה האלוהית, פתיחה, התופת פרק ו'; כור המצרף פרקים א'-ג'; העדן פרק כט ופרק הסיום אבן גבירול, כתר מלכות	מקום האדם ביקום של ימי הביניים	התלמידים יכירו ביטויים ספרותיים משיא ימי הביניים של מבנה העולם ואת מקום האדם בו.	8	קוסמולוג יה

שנה ג – העת החדשה

בשנת הלימודים השלישית עוסקים התלמידים בהיכרות עם היסודות התרבותיים שעליהם בנוי העולם שלנו. ראשית העת החדשה על סמך ארבעה יסודות – הרנסנס, גילוי אמריקה הרפורמציה והמהפכה המדעית; והעת החדשה המאוחרת על סמך הנאורות וההתנגדות לה ועל סמך המהפכה התעשייתית. בסיום השנה מתוודעים התלמידים לטקסטים יסודיים מן המאה התשע עשרה המכינים את הקרקע לעולם העכשווי ממש.

נושא	שעות	מטרות אופרטיביות	מושגים מרכזיים	ביבליוגרפיה לתלמיד	מטלות
1) רנסנס					
מימי הביניים לרנסנס	4	התלמיד יכיר את המאה ה-14 - המגיפה השחורה ומשבר סוף ימי הביניים	המגיפה השחורה שלהי ימי הביניים	בוקצ'יו, דקמרון, ירושלים, ברמל, עמ' 23 - 51, 595 - 598	
ההומניזם	4	התלמיד יכיר את ההומניזם שבבסיס הרנסנס	הומניזם ניאופלטוניות קבלה נוצרית האקדמיה האפלטונית בפירנצה	פיקו דלה מירנדולה, נאום על כבוד האדם, ירושלים, ברמל	מטלה שניה: לבחור שני טקסטים שמתייחסים בצורה שונה לשאלה הבאה: "מהו האדם?" וליתר דיוק: מהו המאפיין העיקרי של האדם? יש לבצע השוואה בין שני הטקסטים, ולהגיד משהו על הדמיון או על השוני; לנמק את השוני או לצאת מהדמיון להכללה. היקף - 4 עמודים
2) רפורמציה					
הרפורמציה הלותרנית	4	התלמיד ילמד וינתח את הרפורמציה הלותרנית בהיבטיה הרעיוניים	חסד פרי-דסטינציה סולה סקריפטורה	מרטין לותר, 95 התזות, על חירות האדם הנוצרי, בתוך: ארבעה חיבורים תיאולוגיים (תרגום: רן כהן)	

הרצאת חתך – התקופה המודרנית המוקדמת	2	התלמיד יתוודע אל ההיבטים הרעיוניים והפוליטיים של הרפורמציה אחרי לותר, הרפורמה הקתולית ומלחמות הדת.	תיאוקרטיה אינקוויזיציה צנזורה	מירי אליאב-פלדון, הרפורמציה הפרוטסטנטית, עמ' 95 - 79	
הנצרות במאה ה-17	4	התלמיד יתוודע אל המתחים והתפיסות בעולם הדתי במאה ה-19	Blank Verse בחירה חופשית לעומת פרה-דסטינציה	מילטון, גן העדן האבוד, ספרים 1-2, 9-10 (תרגום: ראובן אבינועם) תל אביב, 1982	
ספרות הבארוק	4	התלמיד יתוודע אל מחזה מן המאה ה-17	משחקיות דמיון שגעון ותבונה	שייקספיר, חלום ליל קיץ	
(3) גילוי אמריקה					
גילוי, ספקנות ורלטיביזם	4	התלמידים יכירו את השינויים בתפישת העולם בעקבות גילוי אמריקה	העולם החדש קרטוגרפיה ספקנות הומניזם נוצרי רלטיביזם	מכתבי קולומבוס, מתוך: אירופה והעולם החדש (עריכה: אביהו גבאי. תרגום: אהרן אמיר), עמ' 108 - (114) מונטיין, "על הקניבלים" מתוך: מישל דה-מונטיין, המסות ארסמוס, שבחי הסכלות (תרגום: חיים הלפרין)	
(4) מהפכה מדעית ופילוסופית					
היסודות הפילוסופיים של המהפכה המדעית	8	התלמידים יכירו את הרעיונות המרכזיים ברציונליזם של העת החדשה המוקדמת	ספקנות רציונליזם	דקארט, הגיונות; על המתודה	

המהפכה המדעית	8	התלמיד יביר את התפיסות המדעיות החדשות: המהפכה ההליוצנטרית של קופרניקוס, תפיסת המדע של גלילאו והניסיון למתמטיזציה של הטבע של ניוטון	קוסמוגרפיה הליוצנטריות ניסיון לעומת ניסוי חוקי ניוטון	קטעים של קופרניקוס, קפלר, בייקון, גלילאו וניוטון מתוך: סמבורסקי, המחשבה הפיסיקאלית בהתהוותה, עמ' 188 - 210, 201 - 322 - 300, 243
התפיסה החדשה של המדינה	8	התלמידים יתוודעו אל ההגות הפוליטית של שפינוזה והובס	סמכות פוליטית סמכות דתית פרשנות רציונאלית של כתבי הקודש חוקים טבעיים	שפינוזה, מאמר - תיאולוגי מדיני (תרגום: ח. וירשובסקי), פרקים 17 - 19, עמ' 162 - 198 הובס, לווייתן, חלק א, פרקים יג - טו
(5) נאורות				

מהי נאורות?	8	התלמידים יכירו את מושגי היסוד של הנאורות, יפענחו השקפת עולם מתוך טקסט פרוגרמאטי ויכירו את תפישת הידע האנציקלופדיסטי וההיקסמות מהטכנולוגיה	נאורות קדמה תבונה אוטונומיה ביקורת מוסדות ידע חילון	עמנואל, קאנט, תשובה לשאלה נאורות מהי?, מתוך: עזמי בשארה (עורך) הנאורות - פרויקט שלא נשלם?, תל אביב, תשנ"ז, עמ' 45 - 51 משה מנדלסון, על השאלה ההארה מהי?, שם, עמ' 39 - 43 ד'אלמבר, השיח הפותח מאת העורכים; דידרו, גרביים, מתוך: סימון אליוט ובברלי סטרן, (עורכים), תרבות באור ההשכלה: אנתולוגיה של חיבורים מן המאה השמונה-עשרה, עמ' 310 - 328, 342 - 339
היחס לדת בנאורות	4	התלמידים יכירו את התפיסה הביקורתית/רציונאלית של הדת	הטוב שבכל העולמות פנגלוס	וולטיר, קנדיד (תרגום: דורי מנור)
לקראת חירות ודמוקרטיה: ההוגים המרכזיים	8	התלמידים יכירו את ההוגים העיקריים שהכינו את הקרקע לדמוקרטיה הליברלית	אמנה חברתית, מצב טבעי	לוק, על הממשל המדיני (תרגום: יוסף אור), עמ' 1 - 39, 93 - 97 רוסו, על האמנה החברתית, (תרגום: עידו בסוק), עמ' 47 - 67
לקראת חירות ודמוקרטיה: מהפכות	4	היכרות עם הבסיסים הרעיוניים וההיסטוריים של המהפכה האמריקאית והמהפכה הצרפתית		הצהרת העצמאות האמריקאית הצהרה על זכויות האדם המהפכה הצרפתית

קבוצות שוליים בעולם המודרני	4	התלמידים יתוועדו לנסיונות להרחיב את תפיסת החירות על קבוצות שוליים בחברה המודרנית	עבדות פמניזם	מרי וולסטונקרפט, הגנה על זכויות האישה, מתוך: ללמוד פמניזם - מקראה (עריכה: דלית באום ואחרים), עמ' 18 - 30 פרדריק דאגלס, עבד אמריקני: סיפור חייו
הרחבת העולם: קולוניאליזם ואימפריאליזם	4	התלמידים יכירו את יחסי הכוח הגלובאליים בעידן הקולוניאליסטי ואת ההצדקות שניתנו למצב זה	אמפריאליזם קולוניאליזם משא האדם הלבן	מטלה שניה: יש לדון בתופעת הנאורות מתוך ההקשר היהודי. אין צורך לכתוב את הדיון עצמו, אבל יש לכתוב רשימה ביבליוגרפית, סיכום קצר של הטענה, הקשרים שראוי לבחון וכד'. היקף - שני עמודים
6) מהפכה תעשייתית				
הרצאת חתך - מהפכה תעשייתית ומהפכות תעשייתיות	2	התלמידים יכירו את השינויים הטכנולוגיים שביסוד המהפכה התעשייתית	המצאה תעשייה יתרון לגודל פס ייצור	אשטון, המהפכה התעשייתית 1760 - 1830, (האוניברסיטה הפתוחה) עמ' 53 - 78, 103 - 128
קדמה טכנולוגית וכלכלית	4	התלמידים יבינו את תפישת השוק החופשי	שוק חופשי	אדם סמית', עושר העמים (תרגום: יריב עיטם ושמשון ענבל), עמ' 91 - 118, 125 - 152

תיאוריות פוליטיות של העידן התעשייתי: סוציאליזם וקומוניזם	4	התלמידים יכירו את המחשבה הקומוניסטית והמטריאליזם ההיסטורי של מרקס	מטריאליזם היסטורי קפיטליזם ערך עבודה בורגנות פרולטריון	קרל מרקס, הקאפיטאל (תרגום: צבי וויסלבסקי), עמ' 225 - 247, 295 - 302 מרקס ואנגלס, המניפסט הקומוניסטי (תרגום: מנחם דורמן)	
תיאוריות פוליטיות של העידן התעשייתי: ליברליזם	4	התלמידים יכירו את רעיון הליברליזם התועלתני	תועלתנות	מיל, על החירות (תרגום: אהרן אמיר), עמ' 3 - 19	מבחן בית
(7) אי נחת					
תגובה אסתטית: הרומנטיקה	4	התלמידים יכירו את יסודות הביקורת הרומנטית, בהגות ובספרות	אותנטיות, חינוך טבעי, דיכוי, סער ופרץ, סדר מול כאוס, ביקורת המדע	גתה, ייסורי ורתר הצעיר	
תגובה פילוסופית	4	התלמידים יכירו את התגובות הביקורתיות כלפי הקידמה בפילוסופיה הקיומית	אקזיסטנציאליזם	ניטשה, המדע העליז, ספר שלישי (תרגום: ישראל אלדד), עמ' 262 - 308, קירקגור, חיל ורעדה	
מאמונה ממוסדת לאמונת היחיד - החסידות		התלמידים יכירו את החסידות כתגובה דתית למודרנה	חסיד עבודה שבלב	שבחי הבעש"ט	
(8) על מפתן העולם העכשווי					
התפשטות המדע החדש	4	התלמיד יבין את מקומה של האבולוציה כאחת ההתפתחויות המרכזיות במדעי הטבע במאה ה-19	אבולוציה הישרדות המותאם	דרווין, מוצא המינים, פרקים 1 - 4 (תרגום: שאול אדלר), עמ' 3 - 89	

הרומאן של המאה ה-19	4	התלמיד יכיר הרומאן הריאליסטי של המאה ה-19 בביטוי מרכזי לרוח התקופה	רומאן	טולסטוי, מות איוואן איליץ' (תרגום: א.ד. יציב)	
כינונה של המאה ה-20: גילוי התת-מודע	4	התלמיד יכיר את הרעיונות המרכזיים של הפסיכואנליזה וידון ביחס שבין הרציונאליות לאי-רציונאליות בפסיכולוגיה		פרויד, פשר החלומות (תרגום: מ. ברכיהו), עמ' 72 - 84, 92 - 115	מטלת סיום – כתיבה חופשית על אחד הטקסטים משלש השנים של התכנית. היקף – בעשרה עמודים

נספח א' – רשימת מטלות כתיבה

מטלות י'

מטרת על – הבנת החומר הנלמד (קריאה), יכול יצירת טענה פשוטה (טיעון).

תיאור כללי	היקף	המטלה בפועל
מטלה ראשונה: סיכום וזיהוי מבנה של טקסט עיוני	עד עמוד	התלמיד יסכם קטעים מטענתו של יחזקאל קויפמן על 'תולדות האמונה הישראלית', תוך עמידה על מבנה ברור של טענה, נימוק וראיה, ויביע את דעתו בנימוק קצר.
מטלה שניה: טענה	עמוד	התלמיד ינסח טיוטה של טענה, הכוללת נימוק וראיה, על תפישת הגבורה אצל הומרוס (מהי, מדוע היא כך, ואיך אפשר להוכיח את זה).
מטלה שלישית: השוואה בין טענות על בסיס טקסט משני (או טקסטים משניים) והכרעה ביניהן.	2 עמודים	התלמיד יקרא מאמר קצר (מתוך תולדות הפסיכולוגיה, של דניאל אלגום) על הומרוס, המציג שתי תפישות מנוגדות אודותיו, יסכם את שתי הדעות וינקוט עמדה מנומקת בנושא.
מטלה רביעית: עריכת מאמר, זיהוי בשלים.	סימון על המאמר, פסקת סיכום בסוף – עד עמוד	התלמידים יקבלו מאמר (שגוי) על תפישת האדם אצל אריסטו, שנכתב (לכאורה) על ידי סטודנט, ויערכו אותו על פי הכללים שנלמדו בכיתה.
מטלת סיום: בניית טענה כללית והדגמתה על ידי מספר טקסטים ראשוניים (שניים לפחות). סיכום בעל משמעות לגבי התקופה או לגבי הטקסטים.	4 עמודים	הנושאים יהיו: המעבר מהמיתוס ללוגוס, או, לחלופין, ניתן לענות לשאלה האם ההיסטוריה הם אנשים גדולים או תהליכים חברתיים, בהסתמך על שני טקסטים לפחות מאלה שנלמדו בכיתה.

מטרת על: הבנת ההקשר של החומר הנלמד, יכולת יצירת טענה מורכבת.

תיאור כללי	היקף	המטלה הפועל
מטלה ראשונה – איתור טקסט משני באופן עצמאי, וניתוחו על רקע הטקסטים הראשוניים שהוא מסתמך עליהם.	עמוד	למצוא באופן עצמאי מאמר שעוסק ישירות בטקסט אותו הם לומדים. סיכום והבהרה מה הוא מוסיף על קריאה פשוטה בחומר הנלמד ומהי המתודה בה הוא משתמש (השוואה / קריאה ספרותית / קריאה תמטית / התייחסות לרקע וכדומה). נושאים אופציונליים: פילון, הלניזם, נצרות. ספרי מקבים. מרד החשמונאים. חנוכה.
מטלה שניה – בניית טענה כללית סביב תמה נתונה וביסוסה באופן נאות תוך הקפדה על מבנה.	שלשה עמודים	נושא הטענה יהיה: "היחס בין דת לפילוסופיה בתחילת הספירה" או: "הגוף והנפש אצל נוצרים ויהודים" (ניתן להשתמש בטקסט עזר: בויארין הבשר שברוח 18-11, 52-39) הטענה על החומר הנלמד בכיתה, תנתן תמה להתייחסות, ויש לבחור לפחות טקסט אחד מאלה שנלמדו, ולטעון טענה בהקשר של התמה. כולל התייחסות למבנה – פתיחה, מבוא, סיכום. אין חובה להשוות בין שני טקסטים, אבל ניתן לעשות כך.
מטלה שלישית – עריכת עמיתים.	על המאמר, ולפחות חצי עמוד בסוף	מבוסס על המטלה הקודמת – עריכה של העבודה הקודמת. כל אחד מחליף מטלות עם מישוה, ועובר איתו תהליך עריכה. אין לזה ציון, אבל יש הערכה.
מטלה רביעית – מציאת מאמר שלא עוסק ישירות בטקסט הנלמד, אך מתייחס לתמה או לרקע היסטורי הקשורים לחומר הנלמד. סיכום והבהרה כיצד הוא מוסיף לנו להבנת הטקסט.	2 עמודים	יש למצוא מאמר שעוסק בסוגיה תלמודית, במדרש או בסיפור חז"ל, ולהקיש ממנו על מקור אחר אך דומה. ניתן להשתמש במקורות שנלמדו בכיתה (בן סורר ומורה, גמרא ברכות וכדומה). ניתן יהיה לבחור מתוך מאמר מאמרים ומקורות ראשוניים.
מטלת סיום – השוואה בין שני טקסטים שנלמדו בכיתה, תוך התייחסות לרקע ההיסטורי או לתמה שלהם.	5 עמודים	השוואה בין שני טקסטים שעוסקים בתפישת האל בימי הביניים – החל מאוגוסטינוס וכלה בדקארון, דרך דנטה, הרמב"ם, חז"ל, וכן הלאה. ההשוואה חייבת להיות מבוססת היטב. יש לבצע השוואה בין הטקסטים,

ולהתייחס לרקע ההיסטורי, לז'אנר או להקשר שלהם. יש להתייחס לשאלת דמות האל, ו\או הזיקה בין האדם לאל בטקסטים הנבחרים.		
---	--	--

מטלות י"ב

מטרת על: כתיבת מאמר רציף, שכולל הקשרים תרבותיים והיסטוריים, סקירת ספרות, ובו הטענה בנויה היטב וכולו כתוב על פי הכללים.

תיאור כללי	היקף	המטלה בפועל
מטלה ראשונה – כתיבה על תמה, השוואה בין העת העתיקה לעת החדשה, ביסוס באמצעות טקסטים. ארבעה עמודים. עיקר הדגש הוא על המבנה הכולל.	4 עמודים	לבחור שני טקסטים שמתייחסים בצורה שונה לשאלה הבאה: "מהו האדם?" וליתר דיוק: מהו המאפיין העיקרי של האדם? יש לבצע השוואה בין שני הטקסטים, ולהגיד משהו על הדמיון או על השוני; לנמק את השוני או לצאת מהדמיון להכללה.
מטלת סיום – כתיבת עבודה עיונית על נושא כלשהו הקשור ללימודים בשלוש שנות התכנית	כעשרה עמודים	הנושא המדויק ייבחר על ידי התלמיד, וימוקד תוך סיוע של המורה בשלב הצעת המחקר. יש לכתוב הצעת מחקר מסודרת למטלת הסיום. ההצעה תגדיר את שאלת החקר שמטלת הסיום תעסוק בה, את הרקע לשאלה זו, ואת המצע המחקרי שעליו מתבסס התלמיד. ההצעה תכלול ביבליוגרפיה בת חמישה פריטים לפחות. הציון עשוי לכלול גם רכיב מוגדר של הצעת מחקר, וכן רכיב של הצגת העבודה לקהל במתכונת של רפרט

נספח ב' – סיכום דרכי הערכה

דרכי ההערכה בתכנית נחלקות לשלוש. עוד לפני המטלות המפורשות התלמידים עומדים כל העת בפני מטלה לא פשוטה – לקרוא ולדון במגוון טקסטים ארוכים ומסובכים. התלמידאות במסגרת התכנית איננה אך ורק עמידה בדרישות משמעת וכיו"ב, אלה מודדת את היכולת של התלמידים לקחת אחריות על המטלה הזאת ולבצע אותה. הקטגוריה השניה היא מבחני בית שאותם עורכים התלמידים חמש פעמים במהלך הלימודים – בסיום כל מחצית בכיתות י-יא, ובסיום המחצית הראשונה של כיתה יב. הקטגוריה השלישית היא העבודות הכתובות שפורטו בנספח א.

אחוז מהציון הסופי	דרך הערכה
20%	תלמידאות
25%	מבחני בית (ארבעה מתוך חמישה)
10%	מטלות כתובות של כיתה י חוץ ממטלת הסיום (שלוש מתוך ארבע)
5%	מטלת סיום י
8%	מטלות כתובות של כיתה יא חוץ ממטלת הסיום (שתיים מתוך שלוש המקנות ציון)
5%	מטלת סיום יא
7%	מטלה כתובה ראשונה ביב
20%	מטלת סיום

נספח ג' – רשימת סיורים לימודים וסמינרים מרכזים

בכל שנה אמורים להתקיים שני סיורים לימודיים. אחד מן הסיורים הוא למוזיאון ישראל, ועוסק באופני ביטוי תרבותיים המשיקים לטקסטים שהתלמידים קוראים באותה שנה. ארכם של הסמינרים הוא בין יומיים לארבעה ימים. הם כוללים לינה ושעות פעילות ארוכות. תוכן הסמינרים הוא תמהיל של השלמת שעות למידה רגילה, העשרה ופעילות חברתית.

כיתה י':

סיור למוזיאון ישראל במחצית הראשונה, ולגן הלאומי קיסריה בסיום השנה.

סמינר אחד בן יומיים במחצית השניה.

כיתה יא'

סיור למוזיאון ישראל במחצית הראשונה, ולמנזרי מדבר יהודה במחצית השניה.

שני סמינרים בני יומיים.

כיתה יב'

סיור למוזיאון ישראל במחצית הראשונה.

סמינר בן ארבעה ימים הכולל בתוכו יום סיור בתל אביב.